

Raleigh, Donald J., ed. *Russia's Sputnik Generation: Soviet Baby Boomers talk about their lives*. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press, 2006. 285 s.

Raleighova kniha je autentickým exkurzem do života celé jedné sovětské generace a zároveň pokusem o její sociologicko-historický výzkum. Publikace je zároveň součástí širšího projektu výzkumu této generace. Kniha zahrnuje standardní obsah a poděkování, poměrně rozsáhlou předmluvu a dále osm kapitol, z nichž každou tvoří jeden samostatný rozhovor, bibliografie a index.

Raleigh v této práci publikuje téměř nedotčené rozhovory, pořízené na přelomu tisíciletí s ruskými občany, kteří se narodili těsně po druhé světové válce a do školy začali chodit v roce, kdy byla do vesmíru vypuštěna první ruská kosmická družice Sputnik – odtud i sám název knihy „generace ruského Sputniku“. Rozhovory se týkaly všech sfér profesního i osobního života, dětství i dospělosti, i širších politických událostí.

Z časového hlediska se pohybujeme v rozmezí mezi rokem 1949, což je rok narození lidí z generace Sputniku, a lety 2001–2004, kdy byly rozhovory pořízeny. Teritoriálně stojí ve středu zájmu provinční město Saratov, které Raleigh charakterizuje zejména jeho uzavřeností vůči veškerým vnějším vlivům. Cílovou populací, na kterou se autor zaměřil, je skupina lidí stejné generace, kteří zároveň navštěvovali stejnou základní školu a často i stejné zájmové kroužky. Specifikum této školy spočívalo na tehdejší dobu v poměrně ojedinělé skutečnosti, a to v intenzivní výuce angličtiny. Zkoumaná generace zaznamenala návrat k normalitě po druhé světové válce, žila v době největšího rozkvětu sovětského socialismu, byla svědkem jeho postupného úpadku a nakonec i zániku. Především to však byla generace, která nepoznala válku ani vnitřní teror podobný tomu z třicátých let a vyrostla ve světě míru, relativní prosperity a optimismu.

V předmluvě jsou předloženy i určité zobecňující závěry a postřehy, které syntetizují všechny pořízené rozhovory. Cílem autora je porozumět prostřednictvím osobních příběhů širším dějinným okolnostem a proměně celého systému. Přidanou hodnotou výzkumu je skutečnost, že se jedná o ruské občany, kteří by jinak pravděpodobně po sobě žádný psaný dokument nezanechali – nejsou to spisovatelé, historici, intelektuálové, ale jen obyčejní lidé. Publikované rozhovory jsou z poloviny pořízeny s muži, z poloviny s ženami, dotazovaným byly pokládány víceméně stejné otázky. V rámci výzkumu si Raleigh vytváří určitý okruh otázek týkající se generace Sputniku, které formuluje následovně: Kdo ovlivňoval a utvářel jejich pohled na svět, když vyrůstali? Co jejich příběhy vypovídají o „sovětském snu“ této generace a o reflexi jeho pozdějšího pádu? Co je možné se dozvědět o každodenním životě uzavřeného provinčního města? Jakým způsobem přijali dotazovaní změnu režimu? Jakým způsobem jejich zkušenost změnila sovětskou a ruskou společnost po roce 1953? Každý z rozhovorů obsahuje stručný úvod, ve

kterém se líčí okolnosti setkání s dotyčnou osobou, ale žádné syntetické závěry neobsahuje a je na čtenáři, aby si udělal vlastní dojem.

Rozhovory jsou tak na jedné straně skutečně působivým svědectvím lidí, kteří se narodili v „pozitivní“ poválečné době a kteří ve velké většině nehodnotí starý systém úplně negativně, na druhé straně je však nutné položit si otázku, nakolik jsou výpovědi relativně malé skupiny lidí z jednoho místa a z podobného prostředí, skutečně reprezentativní a nakolik jsou spojitelné se širšími souvislostmi, o což se autor snaží. Nicméně i s touto připomínkou jde o zajímavý příspěvek k orální historii sovětské společnosti a státu.

Eva Pelíšková

Budnickij, O. V., ed. **Rusko-jevrejskaja kul'tura**. Moskva: ROSSPEN, 2006. 519s.

Sborník s názvem Rusko-jevrejskaja kul'tura je závěrečným produktem konference na téma rusko-židovské kultury, která proběhla v roce 2005 v Moskvě. Ve sborníku jsou obsaženy příspěvky ruských, litevských, běloruských, maďarských, novozélandských, amerických, britských a francouzských autorů. Mezi nejvýznamnější jména, objevivší se v seznamu autorů, bezesporu patří Gennadij Estrajch, Olga Demidovová nebo Galina Eliasbergová, tj. přední odborníci v oblasti židovských studií. Editorem sborníku byl profesor Oleg Budnickij, známý svým výzkumem v oblasti rusko-židovské literatury.

Sborník představuje články na různá témata z okruhu rusko-židovské literatury. Ve dvou článcích je tématem práce Semena Dubnova, ruského židovského historika a spisovatele, ostatní články se zabývají kupříkladu prací Andreje Sobola, Samuila Gordona, zabývají se však i takovými tématy, jako je exil v dílech Antona Pavloviče Čechova, obraz holocaustu v židovské literatuře nebo tzv. oděská větev židovské literatury.

Právě už zmíněný Gennadij Estrajch napsal pro sborník velmi zajímavý článek o autoru Samuilu Gordonovi a jeho dokumentárních esejích. V něm popisuje způsob, jakým se od 20. let 20. století v Gordonových esejích zrcadlila situace sovětského židovstva. Gordon ukazuje především život židovských osídlenců v Birobidžanu na Dálném Východě a na Krymu, a to nejvíce ve svých esejích ze 30. let. Dalším potenciálně zajímavým článkem je stať Michajla Krutikova „When the Communist Were Little: Hapsburg Memoirs in the Soviet Union“. V ní Krutikov nanejvýš zajímavě porovnává memoáry dvou posthabsburských komunistických emigrantů do SSSR. Meir Wiener a Béla Balázs se od sebe lišili jak svým životním stylem – zatímco Wiener byl aktivní v židovském obrozenectví, Balázs byl asimilovaným maďarským židem – tak svým literárním jazykem (maďarština a němčina versus jidiš). Po řadě více či méně zajímavých článků, orientovaných především na